

Hoorcollege Inleiding in de Rechtswetenschappen

Hoorcollege 23 september 2008 prof. mr. A. Soeteman

Rechtsvinding.

Rechterlijke beslissing:

- Legaliteit – rechtsbronnen. Bevoegdheid van rechter.
- Rationaliteit. – motivering van een beslissing.

Waarom moeten rechters motiveren?

1. Rechter moet duidelijk maken waarom zijn beslissing juist is.
2. Beslissing moet controleerbaar zijn. In eerste plaats voor hemzelf. Maar vervolgens ook voor anderen. De partijen moeten weten waar ze tegen moeten vechten bij hoger beroep of cassatie. Maar ook voor derden, bijvoorbeeld pers of auteurs.
3. Betekenis voor toekomstige gevallen. Wat bedoeld een rechter met zijn uitspraak. Uit de motivering die de rechter geeft moet blijken wat de betekenis is. Is belangrijk, daarom is rechtsspraak ook een rechtsbron.

Rationaliteit:

- Hoe moet rechter de wet interpreteren;
- Hoe hij zijn beslissing moet argumenteren;
- In beide gevallen gaat het om een normatieve vraag, er zijn goede en slechte interpretaties en argumentaties.

Criteria waaraan rechterlijke uitspraken behoren te voldoen.

In praktijk is dit niet altijd het geval, het blijft mensenwerk, fouten zijn altijd mogelijk. Fouten van de rechters hebben behoorlijke gevolgen en zijn behoorlijk ernstig. In processen kunnen feiten verdraait raken of 'kwijt' raken. Met als gevolg dat rechters zonder het te weten fouten maken. Feiten komen bij de HR niet meer aan de orde. Een norm kan niet zijn eigen betekenis regelen, dat moet de rechter doen. Heeft alles te maken met een doordenking van recht.

VS en GB meerderheid vindt dit, minderheid vindt dat. Mening van meerdere rechters worden weergegeven in uitspraak.

Rechterlijke arbeid:

Rechtsvinding: rechter bekrachtigd recht dat er al is.

Rechtsvorming: rechter maakt recht. Suggereert dat de rechter zelf iets maakt. Hij geeft slechts nader vorm aan materiaal dat er al is.

Wat is de taak van de rechter? Rechtsvinding of rechtsvorming?

Rechter kan niet willekeurig een interpretatie geven aan een wet. Hij kijkt naar de woorden, maar ook waarom de wetgever de regel heeft gemaakt. Wat is de bedoeling van de regel en welke interpretatie sluit daar het best bij aan.

Rechtsvinding is lang niet eenvoudig.

Iedereen interpreteert te wet, bijvoorbeeld in overeenkomsten. Maar uiteindelijk beslist de rechter. Zelf het laatste woord van de HR is niet het laatste woord. Bij onvrede en

verontwaardiging in Kamer of samenleving dan kan de HR later in een zaak een andere interpretatie geven. Recht is een levend geheel.

Onderscheid 1:

Motivering: motivering in arrest/vonnis. Niet hoe rechter tot beslissing is gekomen, maar motivering waarom deze uitspraak de juiste is.

Motivatie: factoren die de rechter in werkelijkheid tot zijn beslissen heeft gebracht. (bijvoorbeeld door ruzie eerder die ochtend strenger in sanctie)

Onderscheid 2:

Heuristiek: Hoe je tot een ontdekking komt, zoekstrategie.

Legitimatie: klopt het ook (wat gevonden is)? Hoe kan je het rechtvaardigen?

Rationele reconstructie: is nodig wanneer wij een uitspraak willen beoordelen.

Problemen rechtsspraak.

Betekenis van woorden kan al problematisch zijn.

Grensvallen: is een driewieler een voertuig?

Tot jaren 30 leed is geen schade, schade is alleen materieel. Daarna onduidelijk. In 1943 immateriële schade is ook schade.

Evaluatieve termen: goede trouw, redelijkheid en billijkheid en dergelijke. Wat is goede trouw?

Minder aanvaardbare resultaten: discrepantie/verschil tussen helder lijkende woorden en het resultaat dat er uit komt. Toe te passen wetgeving wordt altijd toegepast in het licht van de beginselen.

Onderscheid tussen rechtstoepassingen en rechtsvorming:

Rechtstoepassing: rechter past duidelijk regel toe op feiten.

Rechtsvorming: rechter interpreteert regel die nog niet duidelijk is.

Maar: duidelijk is zelf al een resultaat van interpretatie.

Gelijke gevallen, gelijk behandelen, maar twee gevallen nooit helemaal gelijk. Altijd de vraag of deze verschillen zodanig zijn dat het andere gevallen zijn. Altijd een beslissing dus in iedere rechterlijke uitspraak zit rechtsvorming. In de praktijk is altijd sprake van beiden.

Wat zijn gezaghebbende factoren van rechter uitspraak?

Rechtens uitspraak moet altijd een grond hebben in de wet.

Interpretatiemethoden.:

1. Grammaticale interpretatie: wetgever sluit aan bij gewone spraakgebruik. Begin van iedere interpretatie, maar:
 - woorden hebben soms specifiek-juridische betekenis. Bijvoorbeeld juridisch hebben eigendom en bezit een verschillende betekenis maar in spreektaal worden ze door elkaar gebruikt;
 - gezag spraakgebruik is niet altijd doorslaggevend.
2. Wetshistorisch: beroep op de wetsgeschiedenis.
 - wetgever bestaat uit veel personen;
 - er zijn ook nog problemen waaraan de wetgever niet aan gedacht heeft;
 - concrete bedoelingen of meer abstracte bedoelingen.
3. Rechtshistorisch: beroep op de rechtsgeschiedenis.

Van ondergeschikte betekenis.

4. Systematisch: beroep op het systeem van de wet.
Te groot gezag aan systematische interpretatie: begripsjurisprudentz.
5. Teleologisch: Beroep op de strekking van de wet.
Maar is het wel altijd duidelijk wat de strekking is?
Rechtsvergelijkende interpretatie: Beroep op het recht van omliggende landen.
Maar die maken niet ons recht.